

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani vsak teden dvakrat, namreč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., scer 3 fl., za pol leta 2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V saboto 19. marca 1853.

List 23.

Podúk v hmeljoreji.

(Dalje.)

Obdelovanje hmeljnika v prvem letu.

Hmeljne sadike odganjajo o tréh tednih, če je vreme vgodno, če je pa mokro in merzlotno, komaj o šestih.

Po hudem nalívu je treba pogledati, al se zemlja ni zlo sterdila, da mladike ne morejo skozi predreti, ampak da se lomijo, in pod skorjo rume-nijo, kar bi znalo veliko sadik pokvariti. Ti škodi v okom priti, je treba sterjeno skorjo pazljivo, da se mladike ne presekaajo, zrahljati ali clo odpraviti, in druge rahle zemlje na sadike lohkomu nametati.

Ko mladike toliko dolge zrastejo, da jih je moč okolj palic ovijati, naj se to nemudoma stori, da se po tléh ležeče ne pohodijo in potarejo.

Ovijajo se pa mladike od desne proti levi roki.

Koj po ovitju naj se jamči okolj palic večidel z zraven ležečo zemljo zasujejo.

Tako je prvoletno delo v hmeljniku do jeseni dokončano, razun da se včasih poznejši mladike enako zgodnjim na palice ovijejo.

Ker prvo leto hmelj malo sence dela, se zná brez škode za hmeljne sadike po vmesnih prostorih repa, kavlje, pesa, zelje, tudi pritlični fižol, tode vselej v primerni daljavi od hmeljnih sadik zasaditi ali vsejati. Bodi naj pa med hmeljkaj zasajenega ali nič, vedno je treba skerbeti, da je hmeljnik čist vsega plevéla.

V jeseni je treba vse hmeljne mladike za en čevelj od tal porezati in jih za klajo ovác koj zelene ali posušene porabiti; na to količke izpuliti in pod streho spraviti; na zadnje pa celi hmeljnik pognojiti ali saj na vsako hmeljno sadiko dvé do tréh vil, če le mogoče, kravjega gnoja vreči, in podolgoma, potem pa po čez hmeljnik tako pre-orati, da prva brazda gré tikama pri sadikah, brez jih raniti ali zrezati, in da zemlja pade od vsih ští-rih strani verh gnoja na hmelj, in da v sredi med hmeljnimi verstami ostane razor.

(Dalje sledi.)

Pomočki,

kako bi se ladanjci (kmetje) mestnjanom v omiki bolj približali.

(Dalje in konec.)

Ljubi kmetje! slusajte tedaj svoje prijatle, ki le vam v korist svetujejo napravo šol; ravnajte se po svetih, ki vam jih dajejo za omiko vašo nadušeni duhovni, in gotovo boste dobili dobre šole, kjer se bodo vaši otroci učili majhni, kar jim bo velikim v prid: pobožnosti, vljud-

nosti, poštenosti, snage, delavnosti in mnogih vednost, na ktere se opira umno kmetijstvo, umetno rokodelstvo itd.

Spoznavši potrebo šol pa boste tudi spoznali koristnost branja dobrih časnikov, ki soznanjajo človeka z vsim, kar zadeva njegovo posvetno in dušno srečo, — ki mu razodevajo skušnje zobrazenih in razsvitljenih dežel, — ki nam naznanjajo kar se po svetu godí, da človek, ki je ud velike družíne, ne ostane neveden divjak, ampak zveden, umen in pobožen deržavljan.

Branje dobrih časopisov bi še druge blage nasledke imelo: mnoge nerodnosti bi se umikale koristnim podukom ob nedeljah; želja po branju bi se pri mnogih vnela; marsikdo bi zamudil kerčmo, poslušaje zanimive nauke in novice.

Velik vtok na zobraževanje vašega uma in serca bi imele tudi knjižnice (bukviša) po farah vpe-ljane, ker bi se po ti poti brez velíkih stroškov soznajali z najboljšimi bukvami, ki spadajo na blagor duše in prid gospodarstva v vsih razdelkih. Malopridnih bukev mi še v slovenskem jeziku nimamo; treba je le pazno čuti, da jih tudi v napredek ne bomo imeli. Ker pa manj premožni kmet ni v stanu vsih bukev si omisliti, ki bi jih rad prebiral, bi se tem željam nar lože vstre-glo, ako bi se pri vsaki fari napravila iz majhnih done-skov ukaželjnih faranov primerne bukviša; družtvo sv. Mohora zamore biti o tem važna pripomoč.

Zopernikom pa kmečke prosvete bi se pri ti priči ugodno svetovati dalo: naj bi blagovolili podati se v kraje proti sončnemu izhodu; velike brašnje ali popetnice jim ravno sabo ne bo treba vzeti. Tú bodo zadevali na bajte, ki še 10 fl. niso vredne. V teh kočah biva po 10 meških glav, ki škope si narediti neznajoči po streš-nih letvah slame namečejo, kakor naši kósci o košnji sena na svoje kolibe; verh nje devajo veje in prekle de-bele, da je veter odnašati nemore. V stanice, bolj ber-logom ko sobam enake, svetlo sparoma prihaja skozi lino, ki se ob večerih z lesenim ploškom zapira! Zavolj pomanjkanja prostora pod streho sedí kuretina zunej na drevesih. Živini se ne polaga v hlevih, ampak se na božji van izpušča k stogom, ki okoli koč stojé.

Mislím, da večega mraka uma več ni treba. Tú se naj po sercu naslajujejo! Kobe.

Zgodovinski pomenki.

IARMOGIO. AVG. SACR.
C. MARIVS. SEROTINVS EX. IVSSV.

Rastožil Davorin Terstenjak.

(Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?«)

Noričani in Panonci

Veselijo moj pogled.

A. Kremlj.

Od zelene Pohorske gore se začne prodnasta rav-nina, kateri pravijo ptujsko polje. Vsaka stopinja,

ktero človek tu stori, je posvečena. Ne samo, da so tukaj, kakor geološka preiskovanja pričajo, enkrat strašne nevihte razsajale in je celo polje v pradobi (starodavnosti) pod vodo stalo, — ne samo, da si je de- reča Drava po tem polju večkrat svoje rečišče spre- menila, tudi na tej široki ravnici je tekla človečja kri cur- koma in je terdi prod napajala. V rimsko panonskih bo- jih in pozneje v turških je to polje večkrat bilo pozorišče kervavih bitev. Plužno železo vsako leto izorje nove zaklade stare moči.

Ako potnik ponoči po tem polju potuje in divji krič tičov hudournikov poslušaja, se mu zdi, da so to ne- mirni duhovi padših predstarišev. Ako je ktera zemlja klasička v pravem pomenu besede, gotovo je ta!

Nar imenitnejše mesto na tem polju pa je staro- slavni Petovium. V svojem krilu hrani jezero dragih starinskih zakladov. Skoro bi rekel, da ni je bilo im- nitnejšega v stari Panonii.

Panonia je bila bogata zemlja polna dobrav (*Pli- nius III. 25.*), cesar Galeri jih je dosti izsekati dal.

Ko je August, brez da bi ga bili Panonci raz- žalili nad nje planul, si je skozi same dobave pot ker- čiti moral, iz katerih so Panonci rimske vojake napadali (*Appian Illyr. cap. 22.*) Ti staroslovenski narod so dozdej nekteri zgodovinarji za keltički, nekteri pa za trački deržali, čeravno že Dio Cassi (*XLIX. 36*) pravi, „da so jim nekteri Gerki po krivem Peonci rekli, — imé, ktero je že dolgo znano, pa naši Panonci ne sliši, ampak tistemu narodu, kateri kraj gore Rhodope poleg zdanjih Macedoncev živí“. In Dio-Cassiu je verjeti, ker je on rimski namestnik v Panonii bil. Tudi ti prostodušni pisatelj piše, da je August le zato, da so njegoví vojaki kaj dela imeli in na stroške družih živeli, po svojem načelu „močnejši vse, kar je njemu ljubo in drago, slabejšemu smé sto- riti“ mirne Panonce napadel. (*Dio Cassius XLIX. 30.*) Po spričevanju Appiana (*Illyr. c. 22.*) so zamogli Pa- nonci 100.000 junakov v boj poslati; njemu so Panonci nar hrabriši narod na celem svetu. To so še zdaj. Oger- ska puntarska, in Italia nezvesta ste skusile. „Strah Taljanov“ jih imenuje Appian na več mestih (*App. Illyr. c. 22.*), in Mamertin (*Panegyrr. Vet. vol. II. pag. 42.*) imenuje Panonio „mater hrabrih junakov“. Panonci so radi živeli po rodbinah, kakor še Horvati dan današnji živijo patriarhalski. Vellej Patereul (*LV. 29.*) pravi, da so poznali rimsko slovetvo in rimski jezik. Dio Cassi pa svedoči, da so že pred rimskim prihodom stale mesta in gradovi.

Toti izverstni in slavni narod, kateri je mirno go- jil umetnosti mira, gré roparski August pobojevat.

Stiskani narod se vzdigne, kteremu so Rimljani, kakor njihov vojvoda Bato pravi (*Dio Cassius LV. 33.*), ne pastirjev čede temoč volkove pošiljali. Vojskovodja sta bila dva Bato na panonski in dalmatinski, in pa Pines, vsi umetni v vojskovanju (*Vellej. Patere. II.*). Vojska je štela 80.000 junakov samih korenjakov in vestih poznav- cev orožja. Ena stran je sklenila čez mesto Naberdu (*Nauportus, Verhnika*) in Terst v Italio iti, druga skoz Macedonsko. Tretja je ostala za brambo u domovini. Rimsko starešinstvo je trepetalo. Po punskem boju pod viteškim Hanibalom ni Rim takošnega straha prestal, kakor zdaj pred bližajočimi panonskimi Slovenci (*Vellej Pat. II.*) Huda vojska se je vnela, dosti kervi se je prelilo, in le še Tiberi je kervavemu boju konec storil. Nar poglavitniša bitka je bila pri reki Bathynum (*Vellej. Patere. II.*), jaz mislim, na primorski Bednji. Panonci so prosili za mir, tudi Dalmatinci so se vdali. Prokleta nesloga in izdajstvo (*Dio Cass. LV. 2. 29—34*) je tudi tukaj, kakor večkrat v dogodivščini Slavjanov najdemo,

v propast pomagalo, zato poje tako žalostno slovenski pesnik:

»Bato, Bato, kaj si storil
Slobodni Panonii?
Njaj slobaščino si vmoril, —
Ah, vsa stvarnost te čerti!
Dok panonske bo ravne
Solnčna luč obsijala,
Doklar trate do zelene —
Te čerti Panonia.

(Konec sledi.)

A. Krempl.

Slovensko slovetvo.

Drobtince za leto 1853. Učiteljem in učencem, sta- rišem in otrokom v podúk in kratek čas. Na svetlo dal Jožef Rozman, korar stolne Labudske cerkve in vodja škofijnega semenišča pri sv. Andreju. 8. leto. V Celovcu natiskanul J. Leon.

Z velicim veseljem smo vzeli spet letošnje „Drob- tince“ v roke, in prebravši jih iz serca rečemo: „Tudi letošnje „Drobtince“ so kinč slovenskega slovetva, so skozi in skozi hvale vredna knjiga, blagodarjena s tečno hrano za ljudstvo, za kterega omiko in blagor je pisana. Naj si jih omisli vsak Slovenec, kterega koli si bodi stanú, ker, resnično mu povemo, vsak bo na- šel v njih, da bo zadovoljin ž njimi!“

Svitli knezo-škof Lavantinski, osnovaje prvi tečaj, so po obilnih svojih skušnjah o potrebah našega naroda prepričani, pot pokazali, kako naj se v ljudskih bukvah druží „koristno s kratkočasnim“. Te edino prave poti „Drobtince“ še nikdar niso zgrešile, in spet letošnji tečaj slavno spričuje, da, kakor mili oče skerbi za svoje ljubljene otroke, z ravno tako živo ljubeznijo oskerbujejo gosp. Rozman vredništvo „Drobtince“. Žive priče te ljubavi ni le izverstno vredjena knjiga, ampak prelepi obilni spisi, s kterimi so oni obdarovali s pre- slavnim g. knezo-škofom vred letošnje „Drobtince“.

Pervi del tudi letošnjih „Drobtince“ je pobožnega zapopadka „pastirsko ogledalo, duhovskim bratom izro- čeno za pokus in popravo“. Spisovali so ti del g. knezo- škof, g. vrednik Rozman, g. Tom. Rožanc, g. opat Vo- dušek, g. kaplan J. Orešnik. Očitno je vsim tem go- vorom, da so iz serca prišli; bojo tedaj tudi pot v serca našli.

Za tem oddelkom sledijo življenjopisi pod naslo- vom „ogledalo blaženih mož, nekdanjim v spomin, se- danjim v posnemo“. Nam nar bolj zanimiva sta življe- njopisa Leopolda Volkmera, slavnega pesnika slo- venskih goríc, in Franca Hladnika, bivšega vodja Ljublj. gimnazija. V življenjopisu leta 1764 za mašnika posvečenega Volkmera, kterega „fabule in pesmi“ so Slovencem dobro znane, je tadašnji žalostni stan slo- venšine tako resnično popisan, da se nemoremo zder- žati, ti popis z ozirom na, hvala Bogu! velik razloček sedanjega časa v „Novicah“ ponatisniti. Takole se glasi:

„Žalostni časi slovenšine bili so za rajnega Volk- mera; vsa v prahu in v mahu zarašena je slovenšina spala. Nemci in drugi ptuji sosedí so jo čertili in za- nicevali, vlastenci so se nje sramovali; kaj čuda, da ni bilo čitati slovenskih knjig, niti bilo moža najti, kateri bi jih bil po slovensko pisal. Na kmetih ni bilo šol; po terjih in mestih se je učila nemščina in latinščina; ona- dve ste košato za mizoj sedele, nji sestra je pa za vratni pozabljena medlela. Slave slavni sini so znali verlo pi- sati nemško in latinsko, gučiti po italiansko in franco- sko, v svojem jeziku maternem se niso dali slišati, ka- kor hitro so gosposko sukno oblekli. V Celovškej du- hovšnici, v semenišču večidel slovenskih dušnih pastir-jev, ni bilo najti slovenskih knjig razuu Guzmana nem- ško-slovenski besednik, in pa kratko premišljevanje več-

je vedno bolj očitno, da tistemu stanu, kateri je družim ravno tako potreben, kakor vsakdanji kruh, se ne more celó vsa pokvarjenost podtikati. Ne smemo poslov v prah tlačiti, ker tudi oni so ljudje, kakor mi; so bratje naši in sestre v tistem Gospodu, ki je gospod vseh gospodarjev. Če so služabniki naši, da nam delajo in pomagajo, niso sužnji naše terme, da jih zaničujemo, da divje, neprijudno in prevzetno ž njimi ravnamo! „Ne bodi v svoji hiši, kakor lev, ter ne preganjaj svojih domačih, in ne zatiraj svojih podložnih“ — veli že Sirah.

Nihče pa naj ne misli, da mi s tem hočemo malopridne pòsle zagovarjati, — Bog nas obvarij tega! Naš namen je odkriti resnico, da se ne oponašajo vse napake naravnost le poslom; zato nočemo te reči le poverh ogledati, ampak globokeji jo hočemo preiskati, in pokazati, da ti zleg svoje korenine še kje drugod ima, iz katerih popačenost naših poslov izvira.

Ozrìmo se nar poprej v starodavne čase nazaj.

Že o silno starih časih so se gospodinje zoper svoje posle pritoževale, in v sv. pismu starega zakona pri očaku Abrahamu najdemo, da je njegovi ženi Sari ena njenih dekel zlo oporna bila, ter v vednem prepiru ž njo živila. Preišimo le enmalo vzrok, iz kterega je ta opornost izvirala, in našli bomo, da že takrat je ravno taka bila, kakor je dandanašnji. Ko je namreč Abraham s svojimi čedami nekaj let v Egiptu prebival, je egipčansko dekle, ktera je, kakor zgodovina pravi, hči zlatarja bila, v službo vzela, ki je potem, ko se je Abraham soper v Kanaan — svojo novo domovino — vernul, ž njim prosta, ne več sužnja šla. Hagar — tako je zali dekli imé bilo — je dragocene zlate uhane in zapestnice imela; Sara jo večkrat nadležje, naj bi ji uhane in zapestnice prodala, ker ona, bogata in imenitna pastirska kneginja, ni tako lepih, ko njena dekla imela. Hagar pa — al so ji drag spomin bile, al le iz svojo-glavnosti — jih ni hotla prodati; in tako se je prvi prepir med njima pričel. Drugi in še hujši prepir pa se je vnel, ko je Abraham zalo Hagar v neko prednost po tadašnji šegi bil povzdignul, ktere sad je bil Izmael. Se vé, da se je Hagar potem še bolj prevzela in svoji gospodinjji vsaki dan manj pokorna bila, dokler je Abraham prisiljen bil, Hagar in Izmaela iz hiše odpraviti in v pušavo odgnati.

Naši braveli bodo morebiti rekli: čmu v tem stavku od starih zgodb sv. pisma govorimo? Nam se ta prigodba jako važna zdí, ker je deloma tako rekoč sled, kterega se je treba držati, ako nočemo enostransko napčenosti naših poslov soditi. Le zgodovíne nikdar v nemar pušati, in bolj pravični bodemo v vseh svojih razsodbah. Kolikor so posli dan današnji slabji, toliko več so tega gospodarji in gospodinje krive; zato je treba postav za posle, gospodarje in gospodinje, — zato je treba poboljšanja na obéh straneh.

Skusili bomo imenitniši vzroke odkriti: od kod tolikanj malopridnih poslov dandanašnji?

(Dalje sledi.)

Zgodovinski pomenki.

IARMOGIO. AVG. SACR.
C. MARIUS. SEROTINVS EX. IVSSV.

Rastožil Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Pa zapustimo to žalostno dòbo in podajmo se nazaj v razlaganje našega na celo postavljenegega napisa.

Kamen je štirovoglást (Cippus) in je leta 1827 v Dravini pri sv. Vidu v Halozah najden, poznej pa v Ptuj prenešen bil. Muhar (*Gesch. der Steierm. I. st. 409*) piše: „Nekteri menijo, da imé „Jarmogius“ je lastno imé (Eigennamen) nekega glasovitega panonskega ptičogleda

al vračarja, ker pismenke AVG za Augur beró. Nam se dozdeva, da to imé je lastno imé nekega celó neznanega domačega panonskega boga, kakoršnih je v družih deželah rimske deržave še več.“

In taka je. Kako na čelu dobrih duhov v Parzianstvu Ormuzd stoji, in se stvarnik sveta imenuje, tako je v Slavjanstvu Belbog (*Anton Erste Linieneines Versuches über den alt. slav. Ursprung etc. Leipzig II. Th.*) spočetnik sveta; zato je svetli njegov stvor, in luč in svet imata enako imé svet — svetlo. Nar višji Belbog v slavjanstvu pa je Svatovit — Svetovit. Helmold (*Chronie. Slav. I. c. 53, pag. 4*) piše: „Med različnim božanstvom Slavjanov pervuje „Zwantewit“ pri čigar pogledu so vse druge le za polbogove čislali. V iztočni mitologíi se solnce zmiraj veli „junak“, „vitez“, „nepremagljivi bojovnik“, ker je njeno bojevanje s temó pogodba uspešnega zemeljskega življenja (*Creuser Symb.*)

Rimci so našega Svatovita vsikdar v Mithro prestavljali, zato pridavek „Deo invicto Mithrae“ (*Sell Mythraheheimn.*)

Tudi v slavenski mitologíi je Svatovit popisan kot bojovnik, kar njegove vlastitosti (attributi) pričajo*).

Kakor ga vse vlastitosti slíčnega storijo iztočnemu Mithri, tako tudi njegovo imé, ako je po etimologíi preišemo. V njem je po pravem samo ena slovka, in sicer: „Wit“, sveto je pridavek, kar sam Saxo slovníčar poterdí **). Korenika besede Wit pa je že po Dobrovškem (*Slavin. pag. 412*) tista, ktera je v besedi „Vitez“, tako da Svetovit pomeni „svetega Viteza“, den heiligen Sieger. Tako tudi v sanskritskem jeziku pomeni beseda: „dži“, „vidži“, vincere expugnare, iz ktere je Višnu nastalo, kateri je tudi bil nebeški bojovnik. Svatevitova priimena so bila Jerali Jarovit (*Hanus 171.*) kakor zmladletno solnce, in Rujevit kot polletno solnce, iz kterega imena je nastalo imenovanje mesca Rujeu, Rujan, in Borovit — zimsko solnce, od besede Bora, Wetter, schlechtes Wetter, Sturm, bor, finsterer Wald. Zato najdemo v litvanski mitologíi boga zime „Porevit“. Vse ta različna priimena, ktere po pravici Svatevitu pristopijo, imenujejo stari kronikarji, kakor Sax. Gramm. Greiser, pisatelj Vitae s. Otonis itd.

V slovenskem jeziku pa še imamo drugo soimé besede „Vit“ in ta je „mog“ od možem, moči, mangel sim, premogel, premagavec, zmagavec, kar tudi toliko kot „vit“, victor, Sieger, pomeni.

Tudi v sanskritu (*Bopp glossarium pod besedo „magur“*) pomeni „mahan“, „mogočni“, „mnogi“, in „magur“, visoki, in „mahat“, mogočni.

Jarovit bi tedaj bilo severnoslovensko, Jarmog pa panonsko-slavensko in pomeni enako. Da je Jarmog enak severno-slavenskemu Jarovitu in da ni kaj družega kakor Svatovit, bog svetlobe — solnca (Slavjani so sonce pod imenom Svantovita častili, kar je dokazano v Hofmanu „*Monumenta Intreboc. pag. 75. Hofm. II. p. 71.*“) samo v poedini dòbi mladoletnega — jarnega solnca — pričata tudi imena častitelja, kateri je „ex jussu“ taj spomenik postavili, Mari in Serotin. — Zahajočega solnca imé je bilo Marovit (*Jungmann Slovnik II. stran 392. in dalje.*) Ker so stari mislili, da umira, kadar se loči, in brez dvombe je na takšni način tudi latinski izraz: „sol occidens“ nastal. Zakaj

*) „Fascem sagittarum habebat“ (*Stredowsky Sacr. Morav. hist. pag. 47*), dalje „conspicue granditatis ensis“ (*Sax. Gramm. Histor. Danie lib. XIV. pag. 319, 320*), „peculiarum albi coloris equum“, in posebno „zastavo“ (*Histor. episc. Camin. II. vol. script. rer. Germ. pag. 509*) in „bodež“, kakor iztočni Džemdzid (glej: *Klenker Zend Avesta im Kleinen pag. 19 u. 46*).

**) Affirmantes se domestico Vito contentos esse.

Marovit se po vseh učenih slavenskih jezikoslovcih izpeljati ima od besede mar, mreti, zato Marena boginja smerti pri severnih Slavenih. Pa tudi imé Serotin je vzeto iz bogočastja Svatovitovega. Razun preimen Jarovit, Rujevit, Borovit je tudi Svetovit imel priime Serovit *).

Jaz mislim, da beseda Sero ima koreniko v sanskritki besedi „sur“ novoslovensko zora, poljski zura, strahlen, glänzen, kateri je tudi gerčka σειο spodobna v koreniki in pomenu, ali pa v sanskritski besedi „sar“ gehen, bewegen. Bodi si v edni ali drugi, zmiraj se nanaša na Svetovita. Da so stari Slovenci, kakor mi zdaj po svetnikih, imena svojim otrokom po svojih bogovih prilagali, kažejo, rimski spominki v Noriku in Panonii. Na njih se najde: Verinus, po veru Višnutovem, Apiarius po boginji zemlje Apie, Veranus, po beranu (ovnu) indoslavenskega boga Agni — Hamona, Velevisianus po Višnutu, Amyanthus (Amoslav) po Ami, černi strani ženske polovice boginje Žive itd.

Tako smo našli pri severnih Slavenih Lvaraz in pri južnih Lvasila (glej „Novice“ Nr. 16) in smo vidili, da je pomen zmiraj enak. Tempelj Mythra je stal na rogatčki gori, kakor najdeni kamni pričajo, in mesto najdenja omenjenega kamna ni dalječ proč. Še keršanska cerkva sv. Vida pomeni, da so katoliški mašniki v ložjo odvajenje in pozabljenje na paganskega Svatovita, keršanskega svetnika s sličnim imenom podložili. Sicer zdanja cerkva ni tako stara, da bi njeni početek se imel v rimskih časih iskati, — ali kdo nam more dokazati, da ni druga na tem mestu stala, ktere starost je višja od zdajne. Tako pa imamo nov dokaz, da smo stariši v naši zemlji, kakor nam nemški historiki pravijo, in da smo preje bili v verstí omikanih narodov, kakor germanski. Divjastvo so oni prinesli v naše kraje; to niso moje besede, temoč svetega moža, kateri piše: „Duša strepeče, če si pomisli na razdor naših časov; več kakor dvadeset let med Carigradom in julskimi planinami se kri preliva, v Skithii, Trakii, Makedonii, Daciji, Thesalii, v Dalmaciji in vseh stranéh Panonie; vse razdira in podira, ropa in pleni: Got, Sarmat, Quad, Alan, Hun in Markoman“ (Sv. Hieronim v pismu do Heliodora.)

Slovensko slojstvo.

Drobtnice za leto 1853. Učiteljem in učencem, starišem in otrokom v podúk in kratek čas. Na svetlo dal Jožef Rozman, korar stolne Labudske cerkve in vodja škofijnega semenišča pri sv. Andreju. 8. leto. V Celovcu natisnul J. Leon.

(Konec.)

Tretji oddelek zapopade „prigodbe žalostne in vesele mladim in starim v podúk in svar“. Spisala sta jih večidel slavni vrednik in pa svitli osnovatelj „Drobtinc“. Križarske vojske so kaj mično popisane razun mnogih družih lepih povestnic.

V četrtem delu najdemo mnogo prav prijetnih in podučnih prilik in basin, spet le spisanih od ravno omenjenih dvéh nevtrudljivo pridnih gospodov. Kaj kratkočasno je popisana povest „hudič si sedeža iše, in kje ga najde?“; prilika pod naslovom „sončni mrak“ je tako lepa in resnična, da ji jih je malo para.

Posebne vrednosti je v letošnjih „Drobtincah“ 5. oddelek: „ogledalo za šolo in domačo rejo otrok“. Razun enega sestavka, ki so ga spisali slavnoznaní mojster detovodstva, gosp. Rudmaš, in enega, ki je podčerkán z J. E., so vsi spisi tega prelepega oddelka iz rok g. knezoškofa in gosp. Rozmana.

„Navod, kako bi se pervinci v nedeljskih šolah ob enem pisati in čitati (brati) ali pisaje se čitati učili,“ je vreden, da postane vodilo vsim učiteljem, katerim ni na tem ležeče, da se otroci le več let v šolo motajo, ampak da se v kratkem brati in pisati naučé. Sedanji časi so skoz in skoz bolj praktični ali djanski postali; v vsaki reči se gleda na djansko koristnost; priča tega so tudi realne šole v primeri z nekdanjimi tako imenovanimi četertimi klasi, — dandanašnji gimnazij memo nekdanjih. Le učilo v ljudskih šolah, izjemši velike hvale vredno vpeljavo nazornega učila, je oklenjeno še v spone starih časov; nadjamo se, da se tudi te bodo kmalo odpravile. Brati in pisati ni cilj in konec učénja, ampak je le sredstvo za sto družih naukov potrebnih za življenje. Kar je tedaj le stopnica za druge namene, naj se hitro doverši, brez pomude, ki je dolgočasna iskreni mladini. To se pa edino doseže, ako se otroci ob enem brati in pisati učé. Vaja branja in pisanja terpi tako potem skoz več let. Ker smo imeli pretekla leta sami priložnost se pri odrašenih možéh prepričati, da so se, učivši se le 2 dni v tednu, o enem letu dobro brati in pisati naučili, smo skoz in skoz prepričani o resnici tega, kar častiti gosp. Rudmaš pravijo, „da se bojo učenci po danem navodu o dobi enega leta, samo o nedeljah in praznicah, s pisanjem vred tako dobro čitati (brati) naučili, da bo pridnim učencem za celo življenje vstreženo“. Kolikšni dobiček za učence, ko se drugo leto že zamorejo mnogih družih za življenje potrebnih naukov učiti! „Krasopisje“ — pravijo gosp. Rudmaš dalje — „naj se pustí krasopiscom; otroci pa naj se učé pisati, kar in kolikor jim v življenju bode znati treba“. Kako resnično so te besede! Kdor vé, da fantje, ki so se skozi 3 dolge leta krasopisja učili, večidel vse to pisje pokvarijo, ko v gimnazij pridejo, bo poterdil z nami vred gosp. Rudmaševe besede. — Naj bi neprecenljivi „navod“ rodil obilen sad, — naj bi bil vodilo vsim našim učiteljem!

Kaj lepi so v tem oddelku tudi sestavki g. knezoškofa: „šiba za otroke žlahna reč“, „pričkanje pobožnega mladenca in modrijana“, „šolarsko blago za nareke in predpise“, in „sveto detinstvo“, kakor tudi sestavek gosp. J. E. „kervava šiba slabih starišev“, s kterimi se vredno družijo sestavki gosp. Rozmana: „dojivke“, „šola na vertu“ in „Amerika najdena“. Sestavek pa „kratka dogodivščina slavjanskega sveta“, ki so ga tudi gosp. Rozman spisali, je posebno krasna cvetlica tega oddelka, ki se bo gotovo vsacemu rodoljubu jako prikupila.

Poslednji oddelek zapopade pod naslovom „slovenska gerlica“ 10 pesmic, med kterimi je nam nar bolj dopadla „Zdravica“ gosp. Virk-a.

Okinčane so letošnje „Drobtince“ z zares krasnim jeklorezom sv. Metoda in Cirila, apostolov Slovanov, h kteremu so svitli knezoškof ravno tako krasen sestavek spisali.

Omeniti moramo še, da natis letošnjih „Drobtinc“ v primeri s prejšnjimi je kakor dan in noč.

Tako v vsem izvrstno napravljene „Drobtinice“ priporočamo živo vsim rodoljubom slovenskim. Slava naj jih spremlja po vseh slovenskih okrajnah!

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Tersta 20. marca. Že štiri leta ljudje tukaj take burje ne pomnijo, kakor je včeraj bila in tudi danes še terpi, vendar se je nekoliko bolj ulegla. Vse pošte so zavolj nje zastale, in „Omnibus“, ki je bil v Ljubljano namenjen, je koj zunaj mesta prekucnila, da še danes na mestu leži. Pri novi cerkvi sv. Antona je

* Svantovitus, qui etiam apud alios mutato nonnihil dialecto Serovitus est nominatus (Stredowsky sacr. Mor. hist. pag. 43.)